

Inhoud:

Inleiding

1. Toetsen basisschool
2. Waarom toetsen?
3. Spelling & dictees
4. Openbare (digitale) bieb
5. Nieuwsbegrip
6. Voorlezen

Beste ouders,

Het is in Nederland even een paar weken koud geweest (hoewel koud... een paar dagen lichte vorst, vooral 's nachts, en met veel kunstgrepen was er wat natuurijs) maar nu gaat het weer duidelijk richting lente. Niet dat het lekkere lenteweer al is aangebroken: het is vaak regenachtig en 'waterkoud', somber weer, maar de dagen worden alweer langer en ik zie af en toe een koolmees en een merel in de tuin. Ook steken de bollen hun groene scheuten al boven de grond.

Het is in Nederland het Rembrandtjaar. 350 jaar geleden stierf de schilder voor wie miljoenen buitenlanders inmiddels naar Nederland zijn gekomen. Het hele jaar, dus mocht u deze zomer in Nederland zijn, dan valt er heel wat te zien. De bovenste twee plaatjes had u natuurlijk herkend als zelfportretten van Rembrandt, op het schilderij hiernaast is zijn tijdgenoot Jan Six afgebeeld. Het huis van deze Jan Six en van alle volgende generaties Jan Sixen staat in Amsterdam en is te bezoeken! Je moet wel lang tevoren boeken, maar dan krijg je ook een

uitnodiging van meneer Six persoonlijk! Een aanrader.

1. Toetsen (leerlingvolgsysteem)

In week 8 (18 februari – 24 februari) staan er voor alle groepen basisonderwijs toetsen op het programma. Voor alle groepen is er een spellingtoets van het **Cito**. Deze toets begint met een dictee en die krijgt u opgestuurd. Het antwoordenblad staat op de ELO. Voor groep 4 en 5 zijn de toetsen tekstbegrip en woordenschat eveneens van het **Cito**, voor groep 6, 7 en 8 is alleen spelling van het **Cito** en zijn de toetsen woordenschat en tekstbegrip van **Diataal**. Natuurlijk gaat hier ook een aparte mail met uitleg over naar de ouders van deze leerlingen.

2. Waarom toetsen?

Wij toetsen niet meer dan noodzakelijk. Een toets moet een doel hebben en alleen als je voor het bereiken van dat doel een toets nodig hebt, is het ook zinvol om die af te nemen, anders niet. Welk doel heeft een toets? Meerdere, ik zal er twee voor het vak Nederlands toelichten.

Doel 1: Inzicht in taalvaardigheid

Een van de doelen is het op een efficiënte en snelle manier inzicht verschaffen hoe elke leerling ervoor staat. Stel u een lerares Nederlands voor met vier brugklassen, ruim honderd leerlingen: die kan echt niet van elke leerling dagelijks, zelfs niet wekelijks het gemaakte werk nakijken en beoordelen. De feedback in zo'n klas is vaak klassikaal en een soort gemiddelde. Zij kan zich op basis van het dagelijks (huis-)werk nauwelijks een beeld vormen van hoe het met elke leerling afzonderlijk gesteld is. In het gewone voortgezet onderwijs zijn

proefwerken (=toetsen) dan ook absoluut noodzakelijk. In het basisonderwijs heeft een leerkracht 'maar' zo'n 25 tot 30 leerlingen, maar ook daar moet de leerkracht woekeren met haar tijd en geeft een toets snel inzicht.

In ons afstandsonderwijs zijn wij in de gelukkige omstandigheid om alle, maar dan ook echt álle werk van de leerlingen na te kijken, te beoordelen en er feedback op te geven. Voor een inzicht in de vaardigheden van de leerlingen hebben wij dus geen toetsen nodig. Die gebruiken we dan ook niet, maar we richten juist onze energie en die van de leerlingen op het leren zelf. Je kunt je tijd tenslotte maar één keer gebruiken. Hierop is één uitzondering: dictees. Waarom we die wel doen, leest u in de paragraaf **Spelling en dictees**.

Doel 2: vergelijking met leeftijdgenoten in Nederland (leerlingvolgsysteem)

Dit doel is voor afstandsonderwijs (en ook voor NTC-scholen) juist wél belangrijk. Wij kunnen op basis van onze ervaring wel redelijk goed inschatten hoe leerlingen presteren en die prestaties vergelijken met die intuïtieve database in ons hoofd van al die leerlingen in het verleden, maar dat blijft desondanks subjectief en mede afhankelijk van ervaring en deskundigheid van de individuele leerkracht.

De inspectie eist dan ook terecht, dat zo'n vergelijking minstens eenmaal per jaar wordt gemaakt met een **objectieve toets**. Zo'n toets moet dan methode-onafhankelijk zijn. Dat wil zeggen, dat zo'n toets NIET meet of je iets goed geleerd hebt (bijvoorbeeld een pakket dicteewoorden), maar hoe je taalvaardigheid zich verhoudt met die van je leeftijdgenoten en in het voortgezet onderwijs specifiek van leeftijdgenoten in hetzelfde schooltype. Die toetsen worden afgenomen bij álle leerlingen, van heel taalzwakke tot heel taalvaardige.

Maar daarbij wil zo'n toets ook nog onderscheid maken tussen héél taalvaardig en nóg taalvaardiger dan héél taalvaardig. Dus ook nog tussen een 9 en een 10. Een dergelijke toets moet voor de kandidaten helemaal nieuw zijn. Die mag je niet tevoren inzien of – nog erger – oefenen, want dat maakt een dergelijke toets waardeloos. Dit in tegenstelling tot de toetsen bij doel 1, waar je juist wél moet oefenen! In de begeleidende mail die wij meesturen, dringen wij er dan ook op aan om uw kind de toets niet van tevoren te laten zien. Ik kan het niet controleren, maar ik heb de indruk dat iedereen zich aan dat voorschrift houdt. Alleen dan kunnen wij garanderen dat de informatie die de uitslag vervolgens geeft ook reëel is.

Vragen met betrekking tot de toets uit het leerlingvolgsysteem (LVS)

1. Er worden in het dictee (= een van de toetsen) woorden gevraagd die mijn kind nog niet geleerd heeft. Is dat eerlijk?

Niet als het een 'gewoon' dictee zou zijn, want dan laat je kinderen iets leren en met het dictee controleer je of ze alles wat ze moesten leren, ook echt beheersen. Maar in een LVS-toets is het wél eerlijk, want er zijn heel taalvaardige kinderen die ook woorden die ze nog nooit 'gehad' hebben tóch goed schrijven. En ook dat moet door zo'n toets zichtbaar worden.

2. De score op de LVS-toetsen bepaalt niet de beoordeling op de rapportage, zeggen jullie. Waarom niet?

Op de rapportage geven wij een beoordeling van het werk dat wij in vijf maanden hebben gezien en beoordeeld. Een toets kan tegen- of meevallen en het komt echt voor dat je op een toets een uitslag te zien krijgt, die niet spoort met die vijf maanden werk. We zoeken dan naar een verklaring en de uitslag komt wel op het rapport, want dat gegeven is er nu eenmaal, maar het beïnvloedt niet de waardering voor al die maanden werk.

3. Mag je je kind helpen met de toets?

Nee, maar bijna elke toets begint met uitleg en oefenvragen. Dat is al hulp. Verder is er ook geen bezwaar als u helpt met de procedure. Als uw kind bijvoorbeeld een vraag overslaat, mag u daar natuurlijk wel even op wijzen. Als een kind bij de spellingtoets de betekenis van een woord niet snapt, mag u dat ook vertellen, maar dat mag u natuurlijk niet als het om een woordenschattoets of tekstbegrip gaat.

4. Ik vind het moeilijk om niet te helpen als ik zie dat mijn kind iets niet snapt.

Dat vond en vind ik als leraar ook altijd, dus dat begrijp ik best en tóch kun je het beter niet doen, want je wordt "beloond" met een uitslag die dan eigenlijk niets meer voorstelt. Uiteindelijk zijn kinderen meer geholpen met het besef dat fouten maken helemaal niet erg is, als je je best maar gedaan hebt.

5. Is het niet vreemd om spelling met meerkeuzevragen te toetsen? Mijn kind gaat er juist van twijfelen.

Dat gaat bij mij persoonlijk ook enigszins tegen mijn intuïtie in. Het lijkt er immers op dat je aan het toetsen bent of kinderen correct kunnen nakijken in plaats van correct kunnen spellen. Toch is dat niet echt zo: er worden specifiek vier woorden per vraag ter discussie gesteld, dus je toetst echt wel de kennis van de spelling en niet het nakijken. Bij spelling is elke vraag eigenlijk vier vragen, omdat de leerling niet van één, maar van vier woorden de juiste spelling moet weten. En ja, je kunt gaan twijfelen. Dat is ook een beetje de bedoeling, want daarmee wordt toch de sterkte van het woordbeeld op de proef gesteld.

Kleine anekdote tussendoor: ik geef ook wel eens dictees aan studenten Nederlands en die maken dan in een verder 'gewoon' dictee hun eigen meerkeuzevraag. Het woord bacteriën zie ik dan op hun kladblaadje in een rijtje terug: bacterieën, bacteriën, bacteriëen, bakterieën, ... En dan kiezen ze pas. Ik vind dat wel grappig, vooral als ze goed kiezen natuurlijk.

Meerkeuzevragen hebben zo hun voor- en nadelen, want niet alleen bij spelling, maar ook bij woordenschat zitten er bij elke vraag minstens twee antwoorden die heel erg op elkaar lijken. Het zij zo.

6. Waarom hebben jullie geen AVI-toetsen (voor technisch lezen)?

Die hebben we wel, maar die gebruiken we alleen als er aanleiding voor is: als er een probleem lijkt te zijn. Als de techniek van het lezen niet lukt, is het zinvol om uit te zoeken waar de hapering aan ligt. Dan is er ook allang een signaal van de dagschool geweest, dat het leesproces daar ook hapert. Technisch lezen (dus 'vertalen' van de gedrukte letters naar woorden en zinnen) is echt alleen maar techniek. Bij de een verloopt het wat sneller dan bij de ander, maar bij 95% komt het 'vanzelf' op het gewenste basisniveau. Zodra dat basisniveau is bereikt, moet alle aandacht uitgaan naar het begrijpend lezen: snappen wat je leest. Hardop blijven lezen – wat op scholen helaas nog vaak de praktijk is – is dan eerder een rem dan een stimulans voor goed lezen.

3. Spelling en dictees

In de vorige paragraaf schreef ik dat wij zo min mogelijk toetsen, maar dictees hanteren wij wel. De belangrijkste reden is, dat spelling eigenlijk pas goed is als je helemaal geen fouten maakt. Net zoals je geen rijbewijs krijgt, als je bij *de meeste* rode stoplichten wel gestopt bent, haal je ook je 3F-niveau niet als je *de meeste* woorden goed schrijft. Je mag op het gewenste niveau eigenlijk alleen nog maar heel af en toe een fout(-je) maken.

In je dagelijkse schrijfwerk gebruik je alle woorden en dus alle spellingmoeilijkheden door elkaar en sommige lastigheden komen maar zelden voor. Hoe vaak gebruik je het woord *monniken* nou eigenlijk? Dat maakt het onmogelijk om je spelling goed te leren aan de hand van algemene taalopdrachten. Bovendien kun je de spelling van sommige woorden juist zo goed leren als je ze leert in combinatie met andere woorden die dezelfde eigenaardigheid hebben, zoals in dit voorbeeld *haviken*, *perziken*, *slimmeriken* en *dommeriken*. Vandaar het gebruik van woordpakketten met hun categorieën van woorden.¹

Het feit dat er steeds een dictee volgt, stimuleert tot het werkelijk leren en oefenen van die woorden. Dat is een goede reden om die spellingpakketten wel steeds te toetsen. Als die pakketwoorden foutloos geschreven kunnen worden, vergroot dat de kans dat vergelijkbare woorden óók foutloos geschreven kunnen worden. Het garandeert de kans op correct spellen niet, maar het vergroot die wel.

4. Digitaal lidmaatschap Openbare Bibliotheek Amsterdam

Ik breng dit gratis lidmaatschap graag nog even onder uw aandacht. Wie hiervoor belangstelling heeft, maar zich nog niet aangemeld had, kan dat aan mij (Bart Bijl) kenbaar maken, dan kan ik uw kinderen toevoegen aan de inschrijffijst. Let wel: per kind heb ik een apart e-mailadres nodig. Dat mogen wel de mailadressen van de ouders zijn, als broers en zussen maar een verschillend adres gebruiken kunnen.

Bron: NRC

¹ Bijlage achter de nieuwsbrief: hoe je op slimme manier het woordpakket leert.

Wie zich eerder al had aangemeld maar zijn/haar inloggegevens kwijt is, kan die opnieuw opvragen via de Openbare Bibliotheek Amsterdam: ebooks@oba.nl.

In de e-mail moeten de volgende gegevens vermeld worden:

- * naam en achternaam van het kind
- * geboortedatum
- * e-mailadres van ouder of kind (per kind een ander mailadres!)
- * de naam van de school (=Stichting INIO)

Zet in het Onderwerp: ebook account via NOB zo weet de OBA dat het om een kind in het buitenland gaat. Stuur dan ook even een cc naar ons (Stichting INIO). Misschien kunnen wij nog iets uitrichten.

Meer informatie over de e-books van de bibliotheek en de huidige collectie kunt u vinden op <https://www.biliotheek.nl/ebooks>.

5. Nieuwsbegrip

Elke leerling heeft ook toegang tot de vaksite **Nieuwsbegrip**. Elke week staat er een leestekst klaar over een actueel onderwerp op vijf verschillende (taal-)niveaus. Alle kinderen van zelfs een groot gezin kunnen over hetzelfde onderwerp dus een tekst lezen op hun eigen niveau.

We kunnen er ingewikkeld over doen, met methodieken en ingewikkelde vragen bij een tekst, maar een simpele en toch heel doeltreffende aanpak is... gewoon lezen én erover praten. Vooral dat laatste is belangrijk. Het onderwerp is altijd actueel (in ieder geval in Nederland) en daardoor breidt de **algemene ontwikkeling**

van de lezer zich hoe dan ook uit. Daarnaast komen er onbekende **woorden** in zo'n tekst voor. Soms is uit het zinsverband op te maken wat ze ongeveer betekenen, maar door erover te praten krijg je in de gaten of je die woorden wel écht begrepen hebt en door het gesprek gebruik je die woorden misschien ook wel zelf en daardoor ook die echt blijven hangen. Pas door nieuwe woorden te gebruiken, worden die goed in het geheugen opgeslagen.

Behalve ons uitdrukkelijke advies om deze teksten vooral te gebruiken, doen wij er verder niets schriftelijks mee. De leerlingen hoeven er geen schriftelijke vragen over te beantwoorden, ze hoeven geen opdrachten te maken. Ons doel is uitdrukkelijk: lezen voor je plezier en uit nieuwsgierigheid. Dat mag wel een stimulerend duwtje krijgen, maar als er schriftelijke opdrachten aan verbonden zijn, is het resultaat veelal het tegenovergestelde en dat willen we zeker niet.

6. Voorlezen

Bij deze cartoon uit De Krant van Lezen – januari 2019 is verder commentaar overbodig?

Tot slot

Dat was het weer voor deze keer. Ik houd me van harte aanbevolen voor suggesties van uw kant.

Met vriendelijke groeten,

Bart Bijl
bbijl@inio.nl
 Stichting INIO

Bijlage

(Deze is ook te vinden op de ELO in de map Hulpjes bij het leren / Uitleg en hulp)

Zó leer je een woordpakket voor spelling

Een woordpakket oefen je zo:

Stap 1

1. Lees eerst alle woorden rustig door en bedenk of je weet wat ze betekenen. De woorden die je niet kent, vraag je aan je ouders of via de ELO.
2. Zet een krul of een V bij de woorden die je zonder oefenen ook al goed zou schrijven. Of maak ze **groen** met de markeerstift. Deze hoef je dus niet te oefenen!
3. Zet een kruisje(X) bij de woorden die je niet goed zou schrijven of een vraagteken (?) bij de woorden die je niet zeker weet . Die ga je wel oefenen!
4. Oefen die woorden eerst **mondeling** -in gedachten-, waarbij je ze steeds in lettergrepen verdeelt.
5. Schrijf die woorden daarna eenmaal over, waarbij je ze weer in gedachten in lettergrepen verdeelt.

Stap 2

6. Laat iemand anders de woorden oplezen, waarna jij de woorden **mondeling** herhaalt en in lettergrepen verdeelt

Voorbeeld:

Je vader zegt: onderneming

Jij zegt: on-der-ne-ming

Duidelijk praten, zodat je vader goed kan horen of je alle letters zegt!

Nog een voorbeeld:

Je moeder zegt: samenstelling

Jij zegt: sa-men-stel-ling

Als je in de derde lettergreep de L vergeet, kan je moeder dat meteen horen (en verbeteren!)

7. Dan vraagt die ander naar een moeilijk stukje.

Voorbeeld:

Je broer zegt: zenuwachtig

Jij zegt: ze-nuw-ach-tig

Je broer vraagt: hoe schrijf je de laatste lettergreep?

Jij zegt: T-I-G

8. Zo oefen je een paar keer, liefst elke dag een keer

Stap 3

9. Als je denkt dat je 90% goed kunt halen, vraag je iemand om je het dictee te geven. Dat dictee stuur ik je zodra je meldt, dat je de woorden kent. Maak het op papier of in een WORDdocument.
10. Kijk je dictee zelf na en zet de verbeterde woorden achter de zin.
11. Lever het document in onder de titel: woordpakketten. Dus *met* de fouten en *met* de verbeteringen!
(Als je het op papier hebt gemaakt en je kunt niet scannen, typ dan in een WORDdocument de foute woorden met de goede woorden erachter. Geen enkele fout? 100% goed! Noteer dat dan!)